

TANECNIAKTUALITY.CZ

1. Carmen aneb Kdo je tady zvíře?

21.05.2022 tanecniaktuality.cz - Zuzana Rafajová

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla (2); Divadlo (2); moravskoslezského (2); Národního (2); Jiřího; moravskoslezské; Myrona; Národní; OstravaDruhou premiérou letošní sezóny baletního souboru **Národního divadla moravskoslezského** byla inscenace Carmen českého choreografa Jiřího Pokorného.

S jeho tvorbou už má ostravský soubor zkušenost díky složenému programu Vzlety a pády uváděném v letech 2018 až 2020, v rámci něhož Pokorný uvedl Útěk obra

Příběh se choreograf rozhodl ze slunného jihu Španělska přesunout do chladně industriálního undergroundu blíže geograficky ani časově neurčeného prostoru, ve kterém se pohybuje čtveřice ústředních aktérů: Carmen, José, Escamillo a Lady M (původní Micaela). Prostředí klubové scény je zahaleno do černé, postranní šály kolem jeviště jsou odstraněny a kostýmy (Marek Cpin) malého sboru vyvolávají použitou koženkou a střihy až steampunkový dojem. Carmen (Natalia Adamska) je oděna vlastně nejjednodušeji ze všech - zaujmou především odhalená záda a dlouhé kalhoty plné třásní nejprve v černé a následně červené barvě. Jako z jiného světa poté působí Lady M (Shino Sakurada) - starorůžové šaty jednoduchého střihu s kolovou splývavou sukni jí propůjčují určitou nevinnost a naivitu, byť do křehké panenky má dívka daleko a kostým se tak stává formou masky.

Pokorný se záměrně vyhýbá mnohdy lacinému a povrchnímu využívání vizuálu španělského folkloru, nenajdeme zde tedy žádné řasené sukne, kastaněty či růže ve vlasech, původní lokalitu dramatu připomínají pouze v jedné scéně využitě vějíře, nesoucí však spíše metaforický význam než ilustrující určitý národní kolorit stejně jako alegorická postava muže s býčí hlavou. Ta se objevuje povětšinou v zadním plánu strohé scény, za polopropustnými pohyblivými panely, které díky různému nasvícení fungují jako semitransparentní zrcadla. Dle libreta se jedná o ztvárnění vnitřního animálního já dona Josého (Francesco Fasano), který se sice profiluje spíše coby úpěnlivě zamilované, dětinsky naivní štěně (v něčem jeho přístup evokuje Armanda Duvala z Dámy s kaméliemi) skrývá v sobě však postupně na povrch proplovající majetnické sklony a určitou schematičnost v příliš černobílém vidění světa. Pro mě osobně nicméně postava, která v leccem připomínala bájného Minotaura (včetně jeho uzavření v jistém labyrintu a vlastně i požírání nic netušících obětí), zhmotňovala nezávislého ducha samotné Carmen, která v tomto zpracování žila ještě silněji podle svých vlastních pravidel.

Její nespoutanost, čiré sebevědomí a síla demonstrována jasnými postoji i zprofanovanými gesty (zatnutí bicepsů či prsty vztyčené ve znaku míru), která svou doslovností kupodivu nepůsobí jako upachtěné klíše, spíše coby nadlehčená sebeironie, jsou nesmírně přitažlivé, dívka ovládá prostor a své okolí s naprostou samozřejmostí a bezděčností, někdy se téměř zdá, jako by svou mocí nad především mužským pokolením byla už i trochu otrávená. Tvůrci, tedy choreograf a jeho dramaturg Václav Janeček , který opět potvrzuje klíčovou roli této v tanci polozapomenuté profese, v Carmenině charakterizaci kladou důraz na její polyamorní chápání milostných vztahů (těžko říct nakolik z přesvědčení a nakolik z poplatnosti současným trendům). Zbavují ji tedy nálepky přelétavé nevěrnice, protože jejich Carmen zkrátka nahlíží svět a vztahy v něm pro sebe jasně danou optikou a divákovi se daří tuto perspektivu předat s překvapivou úspěšností. Nemanipuluje, nevyužívá, není povrchní, zkrátka jen zcela autenticky prožívá. Možná i proto v této verzi vyznívá silněji a vášnivěji její vztah s Escamillem (Rei Masatomi) v lesklém zkráceném saku (další nepatrné mrknutí směrem k tradiční španělské kultuře a oděvu toreadorů), jelikož lze instinktivně vycítit, že Carmenin pohled na svět sdílí, anebo s ním minimálně nemá problém. Nemusíte totiž být odborníkem na polyamorní vztahy (bůh ví, že já doopravdy nejsem), stačí jen na elementární úrovni rozumět jejich principu, abyste pochopili, že nemohou fungovat ve chvíli, kdy o své participaci v některém z nich neví jeden ze zúčastněných. Vycházíme-li z této premisy, nedá se až tolik divit expresivní reakci dona Josého poté, kdy uvidí Carmen (už podruhé) v milostném spojení s Escamillem jen krátce poté, co jej něžně ujišťovala o opravdovosti svých citů k němu a on se nechal na moment opět uchlácholit v přesvědčení o existenci svého nadýchaného obláčku, z něhož jej v dobré víře, ale také zcela nemilosrdně popostrčila Lady M.

Každá z klíčových postav dramatu se řídí svým naprosto neomylným morálním kompasem, o jehož správnosti, a především univerzální platnosti je přesvědčena, problémem však je, že sever, k němuž směřují jednotlivé střelky, není zcela kompatibilní s ostatními. Lady M příběhem dlouho proplouvá jako matný otisk nepostřehnutelný na první pohled ani pouhým okem, provádí dona Josého a zdá se, že jej do značné míry ochraňuje. A ve svých očích to vlastně dělá stále. Protože podle jejích pravidel a jejího žebříčku hodnot zkrátka Carmen s Joséem nejedná "správně". Je tedy jedině v souladu s jejím etickým kodexem, aby jej na tuto skutečnost upozornila a názorně ukázala, jak pokřiveným člověkem Carmen v jádru je. Pravda, onen bezbřehý altruismus dostává povážlivé trhliny ve chvíli, kdy je očividné, že i Lady M jde o její osobní uspokojení a touhu po oné animalitě...

Jiří Pokorný se do tanečního zpracování narativního díla pustil ve své kariéře poprvé, na výsledné inscenaci to však není ani v nejmenším znát. Jeho příběh jednoduše drží pohromadě, scény logicky navazují, vrství se, ale neodbíhají, charaktery postav jsou jasné a srozumitelné, ačkoli se vylupují z pozadí postupně a mnohdy nenápadně, a vyprávění plyne s nesmírnou lehkostí a čitelností. Součástí programu je i pečlivě sepsané libreto, což považuji u dějového baletu za jeho nedílnou součást, jakkoli zastávám názor, že by měla být taneční inscenace pochopitelná i sama o sobě bez předchozího studia, a to Pokorného a Janečkova Carmen splňuje.

Lehkost prostupuje celou inscenací - pohybový slovník vycházející ze současného tance je plastický a tvárný, dynamicky poháněný ze sníženého těžiště těla tanečnicků. Vychýlí se jen jedinkrát, během okázalého nástupu Escamilla, pro nějž Pokorný sáhnul do

arzenálu velké skokové techniky klasického tance, čemuž mohu v zásadě a vzhledem k charakterizaci postavy rozumět, přesto nejsem přesvědčena, že by neexistoval jiný způsob znázornění téhož, aniž by utrpěla koherence pohybové estetiky. Choreografův rukopis v sobě v některých momentech nezapře jeho zkušenost s tvůrčími principy Crystal Pite, čímž však neztrácí nic ze své osobitosti. Dovedně pracuje s kontrasty striktně rytmizovaných a izolovaných pohybů (úplně první scéna baletu je v tomto minimalistickém principu až primitivně jednoduchá, a proto zcela geniální), fluidní plavností nezastavitelného tekoucího magmatu i jakýmsi koketováním se sebeironickým humorem, což je aspekt v pohybu zatraceně obtížně aplikovatelný.

Nová ostravská Carmen dovedně balancuje i mezi metaforickými náznaky a fyzičností - ať už jde o podříznutí švihem vějíře nebo závěr posledního setkání mezi Carmen a Josém, kdy není z prohnutých zad dívky chvíli vlastně tak docela jasné, zda prožila smrt malou, nebo už tu definitivní. Do doslovné popisnosti sklouzává jediná scéna mezi Lady M a alegorickým zvířetem, kdy i čtyři vteřiny kopulačních pohybů působí poněkud nadbytečně. Nejde o výtku směrem k nemravnosti, to by v příběhu o Carmen, který má být do značné míry vulgární (nikoli však lacině sprostý), nedávalo tak docela smysl, jako spíš ke způsobu. Zejména když choreograf na jiných místech dokáže týž akt ukázat stejně výmluvně a neoddiskutovatelně v jediné vteřině.

Zhruba hodinová inscenace výborně graduje a svým interpretům (a to nejen ústřední čtveřici) dává dostatek prostoru pro hru, objevování i vzájemnou komunikaci. Baletní soubor **Národního divadla moravskoslezského** se nadto předvedl ve výborné formě a s choreografem a jeho požadavky si zcela očividně rozuměl. Svěžest v uchopení tématu je jedním z určujících znaků díla, který mu dodává na přesvědčivosti a je důkazem (nikoli snad nutně jediným), že tancem je stále možné vyprávět relevantně, současně, bez patosu a kýče.

Psáno z 2. premiéry 14. května 2022, **Divadlo Jiřího Myrona**, Ostrava.

Carmen

Choreografie: Jiří Pokorný

Hudba: Georges Bizet, Rodion Ščedrin

Hudební aranžmá: Davidson Jaconello

Dramaturgická spolupráce: Václav Janeček

Kostýmy: Marek Cpin

Scéna a světelný design: Loes Schakenbos

Premiéra: 12. května 2022, **Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava**

VAŠE HODNOCENÍ

A jak byste představení hodnotili vy?

Hodnoceno x

URL | <https://www.tanecniaktuality.cz/recenze/carmen-aneb-kdo-je-tady-zvire>

« zpět na začátek